

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА
Кафедра німецької філології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В. о. декана факультету
іноземних мов

доц. Бораківський Л. А.

“ 26 ”

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Походження лексичного складу німецької мови: вибрані аспекти

шифр і назва навчальної дисципліни

галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва галузі знань)
спеціальність	<u>035 Філологія</u> (шифр і назва спеціальності)
спеціалізація	<u>035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька</u> (шифр і назва спеціалізації)
факультет, відділення:	<u>факультет іноземних мов, кафедра німецької філології</u> (назва інституту, факультету, відділення)

Львів 2023 – 2024

Робоча програма з навчальної дисципліни «Походження лексичного складу німецької мови: вибрані аспекти.» для студентів за спеціальністю 035 Філологія для спеціалізації 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька, Львів: ЛНУ, 2023. – 10 с.

Розробник: **Юрій Миколайович Захаров**, доцент кафедри німецької філології, кандидат філологічних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри німецької філології

Протокол № 12 від “23” червня 2023 року

В.о. завідувача кафедри
німецької філології

(доц. Петрашук Н. Є.)

Ухвалено Вченою радою факультету іноземних мов

Протокол № 9 від “26” червня 2023 року

© _____, 2023__ рік
© _____, 2024_ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03. Гуманітарні науки (шифр і назва)	Вибіркова	
Модулів – 1	Спеціальність: <u>035 Філологія</u> Спеціалізація: 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно)	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,6	Освітній ступінь: <u>магістр</u>	Лекції	
		16 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		58 год.	год.
		Індивідуальні завдання:	
			год.
Вид контролю:			
	залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – аналіз етапів розвитку словникового складу німецької мови, починаючи від прагерманських часів та з урахуванням нових наукових теорій щодо етимології лексем німецької мови.

Завданнями курсу

- висвітлення походження та семантики лексичних одиниць на різних етапах розвитку німецької мови,
- розуміння структури лексичного складу у його діахронічному становленні,
- пояснення принципів реконструкції етимонів та роботи з етимологічними словниками,
- розширення ерудиції в галузі історичної лексикології.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

- ЗК4.** Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК6.** Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК7.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК11.** Здатність проведення досліджень на належному рівні.
- ЗК12.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності (ФК):

- ФК1.** Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах.
- ФК3.** Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.
- ФК4** Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.
- ФК6.** Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.
- ФК7.** Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.
- ФК9.** Здатність вільно володіти методологічними засадами дослідження лінгвальних об'єктів на різних рівнях мовної структури.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН7.** Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці.
- ПРН 9.** Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.
- ПРН 10.** Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (залежно від обраної спеціалізації).
- ПРН11.** Здійснювати науковий аналіз мовного й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.
- ПРН 13.** Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцем, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.
- ПРН15.** Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.
- ПРН 16.** Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.
- ПРН 18.** Володіти професійно орієнтованою іншомовною комунікативною компетенцією (мовною, мовленнєвою, соціокультурною, навчально-стратегічною) з німецької мови на рівні С 2.1 та з англійської мови на рівні С 1 відповідно до вимог Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти мають знати:

- етапи розвитку лексичного складу німецької мови;
- принципи класифікації словникового складу за походженням та семантичними модифікаціями;
- методи та проблеми етимологічної реконструкції;

уміти:

- аналізувати розвиток форми та значення слів у різні епохи у взаємозв'язках з іншими мовами;
- розрізняти лексичні одиниці та пласти за їхнім походженням;

- працювати з етимологічними словниками.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

Змістовий модуль 1.

Класифікація лексичного складу німецької мови за його походженням.

Тема 1. Поняття етимону та принципи етимологічного дослідження слів. Етимологічні словники.

Тема 2. Успадкована іє. лексика в прагерманській мові. Германо-італійські, германо-кельтські, германо-балто-слов'янські та інші ізоглоси.

Змістовий модуль 2.

Проблемні аспекти германського лексикону.

Тема 3. Специфічно германська лексика та можливі джерела її запозичення. Теорія мовного контакту, поняття субстрату та суперстрату.

Тема 4. Імовірні впливи васконських та семітських мов на виникнення германських лексичних та структурних особливостей. Інтерпретація німецької та західноєвропейської топоніміки та гідроніміки у світлі теорії Т.Феннеманна.

МОДУЛЬ 2.

Змістовий модуль 3.

Розвиток лексичного складу німецької мови в історичний час.

Тема 5. Запозичення в давньо-, середньо- та нововісхіднонімецький періоди.

Тема 6. Діахронія семантичних процесів (розширення, звуження, поліпшення, погіршення значення та ін.). Народна етимологія.

Змістовий модуль 4.

Синхронічна організації лексичного складу сучасної німецької мови.

Тема 7. Полісемія, омонімія, омофонія, омографія, тавтологія та історія їхнього виникнення.

Тема 8. Виникнення синонімічних рядів та лексичних полів із стилістично та регіонально забарвлених лексем.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ 1												
Змістовий модуль 1.												
Класифікація лексичного складу німецької мови за його походженням.												
Тема 1. Поняття етимону та принципи етимологічного дослідження слів. Етимологічні словники	8	2	2			4						
Тема 2. Успадкована іє. лексика у прагерманській мові. Германо-італійські, германо-кельтські, германо-балто-	10	2	2			6						

Усього годин	90	16	16			58				
--------------	----	----	----	--	--	----	--	--	--	--

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Етимологія вибраних німецьких іменників, прикметників та дієслів індоєвропейського походження.	2
2	Проблеми етимології германських слів, що не мають відповідників у індоєвропейських мовах.	2
3	Європейська топоніміка та гідроніміка у світлі васконської теорії. Інтерпретація імен <i>Phol</i> та <i>Balder</i> у другому мерзебурзькому заклинанні у світлі семітської теорії.	2
4	Семантичні процеси у лексиці германських мов (розширення, звуження, поліпшення, погіршення значення та ін.). Народна етимологія	2
5	Запозичення, повторні та зворотні запозичення у германській / німецькій мові.	2
6	Стилістична забарвленість лексем у різні епохи. Виникнення синонімів з різною конотацією. Вплив звукової форми / двозначності лексеми на її інтеграцію у мовний стандарт.	2
7	Внесок мовних товариств та окремих діячів у створення еквівалентів чужомовним словам. Збагачення словникового складу німецької мови шляхом калькуючого перекладу та створення неологізмів. Пуризм, створення німецької термінології, відродження архаїчної лексики у новий час.	2
8	Полісемія, омонімія, омофонія, омографія, тавтологія та історія їхнього виникнення.	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Індоєвропейські (іє.), неіндоєвропейські, запозичені лексеми; поняття етимону та принципи етимологічного дослідження слів; етимологічні словники. Ознайомлення з принципами етимологічних досліджень та побудовою етимологічних словників.	4
2	Тема 2. Успадкована іє. лексика у прагерманській мові. Германо-італійські, германо-кельтські, германо-балто-слов'янські та інші ізоглоси. Розгляд конкретних прикладів за допомогою фахової літератури.	6
3	Тема 3. Специфічно германська лексика та можливі джерела її запозичення. Теорія мовного контакту, поняття субстрату та суперстрату. Розгляд конкретних прикладів за допомогою словників та іншої фахової літератури.	6
4	Тема 4. Імовірні впливи васконських та семітських мов на виникнення германських лексичних та структурних особливостей. Інтерпретація німецької та західноєвропейської топоніміки та гідроніміки у світлі теорії Т. Феннеманна.	12

	Опрацювання наукових статей. Підготовка рефератів.	
5	Тема 5. Запозичення у давньо-, середньо- та нововерхньонімецький періоди. Опрацювання підручників. Підготовка рефератів.	12
6	Тема 6. Діахронія семантичних процесів (розширення, звуження, поліпшення, погіршення значення та ін.). Народна етимологія. Опрацювання підручників.	6
7	Тема 7. Полісемія, омонімія, омофонія, омографія, тавтологія та історія їхнього виникнення. Опрацювання підручників та етимологічних словників.	6
8	Тема 8. Виникнення синонімічних рядів та лексичних полів із стилістично та регіонально забарвлених лексем. Опрацювання підручників.	6

7. Індивідуальні завдання

Підготувати короткі повідомлення на наступні теми:

1. Запозичення у прагерманський/спільногерманський період.
2. Запозичення у двн. період.
3. Запозичення в свн. період.
4. Запозичення у ранньо-нвн. період.
5. Запозичення у нвн. період 17-19 століть.
6. Запозичення в німецьку мову новітнього часу 20-21 століть.

8. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод проблемного викладу матеріалу. Інтерактивне навчання.

9. Методи контролю

Загальною метою контролю успішності науково-теоретичної та практичної методичної підготовки студентів освітнього рівня «магістр» є виявлення рівня засвоєння студентами теоретичних знань навчальної дисципліни та обсягу умінь застосовувати набуті знання для вирішення практичних завдань.

Підсумкове оцінювання навчальних досягнень студентів з курсу «Походження лексичного складу німецької мови: вибрані аспекти» має форму заліку та враховує результати аудиторної роботи, самостійної роботи та 2 модульних (контрольних) робіт, які містять завдання до лекційного курсу, практичних занять та тем для самостійного опрацювання.

Об'єктами контролю є успішність опрацювання базової та допоміжної літератури до змістових модулів навчальної дисципліни та виконання практичних завдань, успішність самостійного вивчення рекомендованих тем курсу.

Форми контролю: колоквіум, тестування, усне опитування, модульні контрольні роботи.

10. Розподіл балів, що присвоюються студентам

Підсумкове оцінювання навчальних досягнень студентів з курсу «Походження лексичного складу німецької мови: вибрані аспекти» має форму заліку та враховує результати аудиторної роботи, самостійної роботи та 2 модульних (контрольних) робіт, які містять завдання до лекційного курсу, практичних занять та тем для самостійного опрацювання.

Аудиторна робота – 30 балів (2x15)

Індивідуальне завдання – 30 балів (2x15)

Модульні контрольні роботи – 40 балів (2x20)

Аудиторна робота	Самостійна робота	2 модульні (контрольні) роботи	Сума балів
30	30	40	100

Залік оформляється шляхом сумування одержаних студентом балів за усі види навчальної діяльності. Підсумкова максимальна кількість балів – 100.

Критерії оцінювання:

1. Оцінювання аудиторної роботи (0 – 30 балів) студентів враховує якість засвоєння теоретичного матеріалу, висвітленого у лекціях відповідно до змістових модулів навчальної дисципліни.
2. Оцінювання самостійної роботи студентів (0-30) враховує якість підготовки студентами рефератів/презентацій до обраних тем.
3. Оцінювання письмових модульних робіт (0-40 балів) враховує рівень сформованості знань та вмій на проміжних етапах вивчення навчальної дисципліни.

Шкала підсумкового оцінювання

Кількість балів	Оцінка ECTS	Відмітка про залік
100 – 90	A	Зараховано
89 – 81	B	Зараховано
80 – 71	C	Зараховано
70 – 61	D	Зараховано
60 – 51	E	Зараховано
50 і менше	FX	не зараховано

11. Методичне забезпечення

1. Ernst P. Deutsche Sprachgeschichte. Eine Einführung in die diachrone Sprachwissenschaft des Deutschen / Peter Ernst. – Wien : WUV, 2006. – S. 20-46.
2. Schweikle G. Germanisch-deutsche Sprachgeschichte im Überblick / Günther Schweikle. – 5. Aufl. – Stuttgart ; Weimar : Metzler, 2002. – S. 8-19.

12. Рекомендована література

Основна

1. Задорожний Б.М. Порівняльна фонетика і морфологія готської мови / Б. М. Задорожний. – Львів : Вид. Львівського університету, 1960. – 297 с.

2. Левицький В.В. Основи германістики / В. В. Левицький. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 528 с.
3. Левицький В. В. Практикум до курсу “Вступ до германського мовознавства” / В. В. Левицький, С.В. Кійко. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 192 с.
4. Ernst P. Deutsche Sprachgeschichte. Eine Einführung in die diachrone Sprachwissenschaft des Deutschen / Peter Ernst. – Wien : WUV, 2006. – 254 S.
5. Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache / Friedrich Kluge. Bearb. von Elmar Seebold. – 25., durchges. u. erw. Aufl. – Berlin ; Boston : de Gruyter, 2011. – 1021 S.
6. Krahe H. Germanische Sprachwissenschaft. Einleitung und Lautlehre / Hans Krahe. – Berlin : de Gruyter, 1960. – Bd. 1. – 147 S.
7. Schweikle G. Germanisch-deutsche Sprachgeschichte im Überblick / Günther Schweikle. – 5. Aufl. – Stuttgart ; Weimar : Metzler, 2002. – 283 S.
8. Seebold E. Etymologie. Eine Einführung am Beispiel der deutschen Sprache / Elmar Seebold. – 1981.
9. Stedje, Astrid. Deutsche Sprache gestern und heute: Einführung in die Sprachgeschichte und Sprachkunde / Astrid Stedje. – München : Fink, 1996.
10. Vennemann Th. Germania Semitica: ⁺*apal-* (OE *ædel-*, G *Adel*) 'nobility': With an appendix on Gk. “Ατλας” / Theo Vennemann // Sprachwissenschaft. – Heidelberg : Carl Winter, 2001. – Bd. 26. – S. 189-204.
11. Vennemann Th. Grimm's Law and Loanwords / Theo Vennemann // Transactions of the Philological Society. – Oxford, MA. – Vol. 104:2, (2006), p. 129-166.
12. Vennemann Th. *Phol*, *Balder*, and the birth of Germanic / Theo Vennemann // Etymologie, Entlehnungen und Entwicklungen: Festschrift für Jorma Koivulehto zum 70. Geburtstag / Irma Hyvärinen, Petri Kallio, and Jarmo Korhonen [eds.]. – Helsinki : Société Néophilologique, 2004. – S. 439-457.
13. Vennemann Th. Zur Entstehung des Germanischen / Theo Vennemann // Sprachwissenschaft. – Heidelberg : C. Winter, 2000. – Bd. 25, Heft 3. – S. 233-269.

Додаткова

1. Krahe H. Indogermanische Sprachwissenschaft. Einleitung und Lautlehre / Hans Krahe. – Berlin : de Gruyter, 1966. – Bd. I. – 110 S.
2. Mailhammer R. The Carthaginian North : Semitic influence on early Germanic. A linguistic and cultural study / Robert Mailhammer, Theo Vennemann. – Amsterdam/Philadelphia 2019 : John Benjamins Publishing Company. – 268 pp.
3. Vennemann Th. Basken wie wir. Linguistisches und Genetisches zum europäischen Stammbaum / Theo Vennemann // Biologen heute : Mitteilungen des Verbandes Biologie, Biowissenschaften und Biomedizin in Deutschland. – München, 2007. – Vol. 5-6. – S. 6-11.
4. Vennemann Th. Europa Vasconica - Europa Semitica / Theo Vennemann, Patrizia Noel Aziz Hanna [ed]. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2003. (Trends in Linguistics : Studies and Monographs, 138).
5. Vennemann Th. Germania Semitica: *Biene* und *Imme*. Mit einem Anhang zu lat. *apis*. Theo Vennemann // Sprachwissenschaft. – Heidelberg : C. Winter, 1998. – Bd. 23, Heft 4. – S. 471-487.
6. Vennemann Th. Languages in prehistoric Europe north of the Alps / Theo Vennemann // Languages in Prehistoric Europe / Alfred Bammesberger and Theo Vennemann [eds.]. – Heidelberg : Carl Winter, 2003. – S. 319-332. (Indogermanische Bibliothek, Dritte Reihe).

Інтернет-ресурси

<https://lmu-munich.academia.edu/TheoVennemann>